

BESCHRIJVING

VAN DEN

WATERVLOED IN GELDERLAND,

IN JANUARIJ EN FEBRUARIJ 1861,

DOOR

L. J. DU CELLIÉE MULLER,

INGENIEUR VAN DEN WATERSTAAT TE AMSTERDAM.

Met Kaart en Teekeningen.

TE LEIDEN, BIJ

D. NOOTHOVEN VAN GOOR.

1861.

Watervloed te Gelderland 1861 beschrijving van de doorbraak te Leeuwen.

Nadat de rivier in den avond van den 11 Januari tot Emmerich was gaan zitten, volgde een tij, waarin zij, met een zware ijskorst bedekt, van de reeds aangerichte onheilen scheen uit te rusten.

Men maakte zich die verpozing ten nutte om, nagenoeg langs geheel de rivier de Waal en Rijn, de wederzijdse dijken van noodkeringen te voorzien.

De toch al hoge waterstand in de rivier, opgehoopt met ijs, deed het ogenblik van weder losgaan met angstige bezorgdheid tegemoet zien en voor wellicht nog grotere verwoestingen vrezen.

Bij de vermelding hiervoor van de dagelijkse toestand hebben wij gezien, dat het ijs te Emmerich, Lobith, Millingen en Hulhuizen de 28 Januari in beweging kwam.

Vreselijk waren de bergen ijs, die van dat tijdstip af statig den Boven-Rijn werden afgevoerd om op de beneden rivier dood en verderf te verspreiden. Sedert afwisselend vast en weder in beweging, drong het ijs in het Pannerdense kanaal sterk ineem en versperde nagenoeg geheel den mond van het kanaal, waardoor het van boven afgevoerd wordende water en ijs voor het merendeel door de Waal moest worden opgenomen; door de grote druk, hierdoor veroorzaakt, deed op den 30 sten Januari tot beneden Ewijk de weging in het ijs ontstaan,.

Het telkens weer gaan zitten der rivier bracht intussen belangrijke opstuwing van water teweeg'

zodat dan ook den toestand op de 31 Januari op verschillende plaatsen zeer hachelijk begon te worden.

Het vastzittende en zich meer opeenhopende ijs te Ochten, deed de dijken van de Overbetuwe, van Maas en Waal en van het Rijk van Nijmegen tengevolge van het hierdoor stijgen van den waterspiegel in zeer gevaarlijken toestand verkeren. Te Slijk-Ewijk en Druten bereikte het water dijkskruin hoogte, terwijl het ijs ellen hoog op de dijken kruide.

De 1e februari in de vroege morgen, kwam het ijs naar benedenwaarts, te Wamel, Tiel, Dreumel en Ophemert, mede in beweging, doch zette zich spoedig weder vast te Varik;

het water liep ten gevolge van de ijsbeweging zoodanig op, dat het wederzijds de dijken sterk deed overlopen en den linker Waalbandijk **beneden het dorp Leeuwen tussen de scheepstimmerwerf (Meijer) en het huis genaamd veldzicht, deed bezwijken**

Des morgens ongeveer te 5 uur vielen daar ter plaatse twee doorbraken, die zich weldra, ten gevolge van het sterke instromen van water en ijs, tot een doorbraak verenigden, in het midden een gedeelte van de dijk overlatende van 14 el lengte met een gat boven van 110 en een daar beneden van 196 el.

Ontzettend was op dat ogenblik de toestand van Leeuwens ingezetenen

In den nog in duisternis gehulde morgen op de daken der huizen gevluht, deden zij de lucht weergalmen van hun jammerkreten, Het ijs meedogenloos in zijne vaart alles vernielende, deed deze huizen weldra in de diepte verzinken, en de zich daarop bevindende slachtoffers met zich meevoerende.

De nog tijdig op de dijk gevluhte mensen zwierven van alles beroofd en schier wanhopig, langs de dijk, het oog strak gericht op de naar binnen stromende vreselijke ijsgevaarten, die hun dierbare verwanten en bezittingen met de dood bedreigden.

Mochten velen door de onverschrokken moed hunner medemensen van een anders gewisse dood zijn gered.

Toch vonden door deze ramp 37 mensen hun einde in de golven vele huizen spoelden weg, In het land van Maas en Waal als en in een deel het rijk van Nijmegen, werd een gezamenlijke oppervlakte van ongeveer 10.000 bunders diep onder water gezet.

Weldra liepen dan ook de meer binnenwaarts gelegen gemeenten onder; en nog verscheidene nachten na de verschrikkelijke doorbraak hoorde men van verre de kreten om hulp, die zo menigeen met diep medelijden omtrent zijne zwaarbeproevede natuurgelovigen vervulde.

Behalve het verlies van veel vee, dat op de stallen verdronk of elders omkwam, werd grote schade geleden door de gemeenten :
Druten, Wamel, Dreumel, Appeltern, Horssen, Batenburg, Bergharen, Beuningen.
Ewijk, Wychen, Balgoy, Keent en gedeeltelijk Over- en NeerAsselt.

Den 7 februari kan men aannemen, dat het overstroomde land beloopt was De hoogste stand van het vloedwater werd te Leeuwen op 9.017 el, ongeveer 0,30 el hoger dan de vloed in 1799, te Druten op 9,052 el en te Beuningen op 9.081 el + .A.P waargenomen.

Reeds den 9 den februari werd het de beringing van de doorbraak aangevangen, die den 16 daaraanvolgende bereids tot een hoogte van 5 el Tiels peil was gevorderd.

De 515 el lange beringing, zoals op de situatietekening is aangewezen, is gelegd buiten om de doorbraak op de uiterwaarden in een rechte strekking langs de aldaar aanwezige Strang, aanvangende ongeveer 50 el boven de doorbraak om tegen de beneden gelegen bedijking aan te sluiten.

op ongeveer 90 el beneden de afweg, tot ene hoogte van 7 el Tiels-peil kruinsbreedte van 4 el met glooiingen van 1 1/2 op 1. Het diepste gedeelte der geul aan de bovenzijde is over ene lengte van 50 el doorgebaard en bovendien met een regel damplanken tegen doorkwelling verzekerd.

Het aanwezig zijn ener kwelkade achter de doorbraak, waardoor de eerste kracht van het invallende water en ijs veel werd gebroken, is wellicht oorzaak, dat er geen grondgaten zijn gelopen: alleen de buitengrond bij veldzicht is aanzienlijk verdiept.

Behalve een groot aantal huizen, die zijn weggespoeld, wordt het aantal bunders, die door deze doorbraak verzand werden op 180 gesteld. De nieuwe dijk zal over een lengte van 645 el worden gelegd buiten om de doorbraak, zoals op de situatietekening in rood is aangegeven, aan de bovenzijde de

De beringing volgende over een lengte van ongeveer 373 el, om aan de benedenzijde tegen de aldaar uitspringende bedijking geleidelijk aan te sluiten. Bij een kruinsbreedte van 5 el, zal hij komen te liggen op 9 el Tiels peil, met wederzijdse glooiingen van 3 op 1.

De kosten zoo to beringing, als tot het leggen van de nieuwen dijk benodigd kunnen worden gesteld op ongeveer f 75.000,--, waaronder echter niet begrepen zijn die tot onteigening van gronden gevorderd

De spoedige val der rivier, en de daarop gevolgde lage rivierstand, deed het vloedwater in dier voege aflopen, dat de landen, op enkele laaggelegen gedeelten na, in het begin der maand Mei weder droogvielen.

Het stoomgemaal te Dreumel heeft daartoe weinig behoeven bij te dragen. En thans her mij voorgestelde naar vermogen volbracht hebbende, Meen ik niet beter te kunnen besluiten, dan door met een enkel woord hulde te brengen aan alle, die tot leniging van de vele rampen door de watervloed teweeg gebracht het hunne hebben bijgedragen.

Nauwelijks tocht was de treurige mare bekend geworden of overal vormden zich commissies tot inzameling van giften, ter voorziening in den nood der geteisterde streken, en ieder haastte zich het voorbeeld te volgen zoo onbekrompen door Nederlands geliefden vorst gegeven.

Heeft de neiging om wel te doen, daar waar rampen hebben getroffen zich wederom krachtig hier gekenmerkt als der Nederlandse natie zoo eigen, ook het buitenland bleef niet achter om ter voorziening in de dringendste behoeften van zoo vele noodlijdenden, in ruime mate bij te dragen.

De ramp die Nederland getroffen had, was groot; maar de vele, zowel binnen als buitenlands geschonken liefdegaven herstelden veel. Moge het dierbare vaderland nog lang voor een herhaling van dergelijke rampen bewaard blijven.

